

Pateikiamas bibliografinių sąrašų „Lietuvos parlamentinė sistema / parlamentarizmas“, spausdintų „Parlamento studijų“ 4 (2005), 6 (2006), 10, 11 (2011), 12, 13 (2012), 14, 15 (2013), 16, 17 (2014), 18, 19 (2015), 20, 21 (2016), 22 (2017) numeriuose, tęsinys. Šiame sąrašė pristatomos išleistos knygos ir publikuoti straipsniai iš mokslinių darbų, periodinių leidinių, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje gauti 2017 m. balandžio–spalio mėnesiais.

Knygos

Lietuvos ir Lenkijos konstitucinės teisės aktualijos: Parlamentas : straipsnių rinkinys / Vilniaus universitetas ; sudarytojas ir mokslinis redaktorius Haroldas Šinkūnas. – Vilnius : Vilniaus universitetas, 2016. – 223, [1] p.

Recenzuotų mokslo straipsnių rinkinyje nagrinėjami įvairūs klausimai, susiję su įstatymų leidžiamosios valdžios institucijos veikla. Tai Lodzės universiteto Teisės ir administracijos fakulteto Konstitucinės teisės katedros ir Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Viešosios teisės katedros mokslininkų bendras leidinys, kuriame publikuojama įdomi, aktuali ir reikšminga medžiaga, būsimi įdomi visiems besidomintiems Lietuvos ir Lenkijos konstitucinės teisės problematika.

Spausdinami šie straipsniai: Chmielarz-Grochal, Anna. Prancūzijos V Respublikos įstatymų leidybos procedūra ir su ja susiję parlamento ir vyriausybės santykiai, p. 7–17; Górecki, Dariusz. Lenkijos Respublikos Seimo Pirmininko vaidmuo teisės aktų leidybos srityje, p. 18–29; Jarukaitis, Irmantas. Lietuvos Respublikos Seimo galios ir vykdoma subsidarumo principo kontrolė išgaliojus Lisabonos sutarčiai, p. 30–58; Krawczyk, Ryszard Paweł. Lenkijos Seimo plenarinių posėdžių metu vykdyta parlamentinė Ministrų Tarybos kontrolė pagal 1997 metų Lenkijos Respublikos Konstituciją, p. 59–86; Masnevaitė, Elena. Parlamentinės veiklos finansavimas Lietuvoje, p. 87–102; Michalak, Anna. Seimo dalyvavimas Konstitucinio Teismo teisėjų rinkimuose, p. 103–115; Šileikis, Egidijus. Parlamentarizmo ir jo sampratos Lietuvoje aktualijos: konstituciniai ir politiniai aspektai, p. 116–156; Šinkūnas, Haroldas. Laisvas mandatas: samprata ir turinys, p. 157–174; Składowski, Konrad. Elementai, turintys įtakos legitimuojančiai parlamento rinkimų funk-

cijai, p. 175–187; Sulkowski, Jarosław. Konstitucinė peticijos teisė Lenkijos Seimo atžvilgiu, p. 188–195; Wrocławska, Tatiana. Szczególna pozycja posła – pracownika a interes pracodawcy, p. 196–208; Žvaigždiniene, Indrė. Lietuvos Respublikos Seimo vaidmuo užtikrinant aplinkos apsaugą Lietuvoje, p. 209–223.

Lietuvos Taryba ir nepriklausomos valstybės atkūrimas 1914–1920 metų dokumentuose / sudarė Alfonsas Eidintas ir Raimundas Lopata. – Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2017. – 814, [2] p., LVI iliustr. p.

Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui paminėti skirtas unikalus dokumentų rinkinys, kuriame skelbiami šiuolaikinės Lietuvos valstybės atkūrimo planai, rezoliucijos, 1914–1920 metų Lietuvos Valstybės Tarybos, lietuvių atstovų suvažiavimų JAV, Rusijoje, Šveicarijoje, Švedijoje protokolai. Dokumentai atspindi lietuvių politinės minties raidą pačiu svarbiausiu – valstybingumo atkūrimo – klausimu. Pirmasis pasaulinis karas įžiebė viltį, kad palankiai susiklosčius geopolitinėms aplinkybėms Lietuva gali pasiekti savarankiškumą, tai liudija lietuvių sambūrių dokumentai nuo pat pirmųjų pareiškimų 1914 metais. Dokumentai puslapis po puslapio atskleidžia lietuvių politinės minties valstybės klausimu raidą nuo autonomijos iki visiškos nepriklausomybės reikalavimų, parodo, kaip ir kodėl kito tie planai ir sumanymai, kaip kultūrinių ir šalpos lietuvių organizacijų veikla, finansų kaupimas nuo karo nukentėjusiesiems šelpti išsirutuliojo iki politinio centro, kuris ėmė rūpintis Lietuvos klausimo kėlimu kariaujančiose valstybėse, JAV, susidarymo, kaip iš Tarybos komisijų radosi valstybės diplomatinės tarnybos, valstybės aparato konstravimo ir išlaikymo įstaigos, vėliau ministerijos.

Lietuvių centrų ir organizacijų Lietuvoje, JAV, Rusijoje, Šveicarijoje, Ukrainoje, Švedijoje dokumentai atskleidžia tarptautinių įvykių poveikį lietuvių planams, Pirmojo pasaulinio karo įtaką ir Lenkijos problemą, kaip buvo einama nuo nepalankios Lietuvai situacijos, kai nieko nedavė net Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės iškili istorija, prie nedidelių, bet konkrečių pasiekimų, kaip buvo laviruojama su kraštą okupavusia vokiečių administracija, kaip gimė Vasario 16-osios aktas, kokioje teritorijoje buvo planuojama Lietuvos Respublika, kaip megzti ryšiai ir pagaliau Lietuva gavo Santarvės valstybių politinę ir karinę paramą, kaip Valstybės Taryba perėmė Seimo (parlamento) vaidmenį ir nepriklausomybės kovas baigus atvedė kraštą į pirmąjį Lietuvos Steigiamojo Seimo posėdį 1920 m. gegužės 15 d., kuriame dar kartą jau laisvoje nuo okupantų teritorijoje išrinktieji tautos atstovai iškilmingai deklaravo demokratinės Lietuvos valstybės atkūrimą etnologinėmis sienomis.

Rinkinys iliustruotas nuotraukomis, žemėlapiais, rodančiais, kokią valstybės teritoriją planavo įvairios organizacijos, grupės, lietuvių konferencijos. Leidinys skiriamas mokslo visuomenei, studentams, tyrinėtojams, istorikams ir politologams, visiems, kurie domisi Lietuvos istorija.

Petras Klimas: visada ieškojau Lietuvos : Vasario 16-osios akto signataras, diplomatas, Hitlerio ir Stalino kalinys / sudarytojas Vilnius Kavaliauskas. – Vilnius : Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2017. – 263, [1] p. : iliustr., faks., portr. – (Nepriklausomybės archyvai ; 2).

Knygoje pateikta unikali istorinė ir dokumentinė medžiaga apie išskirtinę asmenybę, tarpukario Lietuvos Respublikos diplomatą P. Klimą.

Straipsniai

Bakševičienė, Rūta. Nūdienos teisėkūros proceso reglamentavimo Lietuvoje ir jos veiksmingumo santykis / Rūta Bakševičienė // Teisė. – 2017, T. 103, p. 147–156.

Straipsnyje analizuojami vykdomosios valdžios teisėkūros veiksmingumo aspektai: paliečiama formos dominavimo prieš turinį problema, socialinio vaidmens įtaka, reglamentuojančių teisės normų didelio skaičiaus įtaka teisėkūros veiksmingumui.

Denisenko, Viktor. Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo vaizdinys 1991 metų Rusijos periodinėje spaudoje / Viktor Denisenko. – Diagr., schem. – Santr. angl. – Bibliogr. išnašose // Parlamento studijos. – [Nr.] 22 (2017), p. 60–82.

Straipsnyje nagrinėjamas Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos vaizdinys 1991 metų Rusijos periodinėje spaudoje. Pristatomas tyrimas paremtas trijų įtakingų laikraščių – „Argumenty i fakty“, „Komsomolskaja pravda“ ir „Izvestija“ – publikacijomis. Straipsnyje kalbama apie istorinę Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo reikšmę, taip pat pristatoma Rusijos periodinės spaudos situacija 1991 metais, aptariama vaizdinio, kaip tyrimo objekto, problematika. Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos vaizdinio 1991 metų Rusijos periodinėje spaudoje struktūra, atskleista ir vizualizuota šiuo tyrimu, liudija, kad minėtas Lietu-

vos parlamento diskursas turėjo kelias esmines išraiškas (temines paradigmas), susijusias su parlamento veikla, parlamento žmonėmis (vadovybė, deputatai ir administracijos darbuotojai), parlamento reikšme plėtojant tarptautinius santykius ir simboline parlamento reikšme, taip pat su nagrinėjamam laikotarpiui būdingu konflikto rėmu.

Jastramskis, Mažvydas. 2016 metų Seimo rinkimų iššūkis partinei sistemai ir politologams: kaip numatyti žemės drebėjimą? / Mažvydas Jastramskis // Politologija. – 2017, Nr. 2, p. 3–43.

Šiuo straipsniu pradedama akademinė diskusija dėl to, ką Lietuvos partinei sistemai reiškė 2016 m. Seimo rinkimai. Atnaujinant rinkimų kaitumo rodiklius ir partijų konkurencinės erdvės žemėlapi (pagal rinkėjų vertinimus) teigiama: stabilizacija, nurodoma kalbant apie 2012 m. Seimo rinkimus, buvo labai santykinė (Vakarų politologai tikriausiai jos neįžvelgtų) ir, įvertinant visą 1992–2016 m. laikotarpį, panašesnė į išimtį. Taigi, 2016 m. rinkimai tiesiog grąžino nestabilią Lietuvos partinę sistemą į savas vėžes – nepaisant gana apgaulingos mažos naujų partijų sėkmės, matyti, kad padidėjo tiek bendras, tiek išorinis (parodantis partinės sistemos silpnumą) nestabilumas. Konkurencinėje erdvėje išryškėjusios dvi dimensijos vėl meta iššūkį Lietuvos tradicinių partijų gebėjimui integruoti naujokus. Akivaizdu, kad yra niša ir kartu poreikis toliau tirti rinkėjų elgesį, tad antroje straipsnio dalyje aptariami esminiai klausimai, kuriuos rinkimų politologijai (politinei sociologijai) pateikia 2016 m. Seimo rinkimai: rinkėjų kaitumo individo lygmeniu logika, (besikeičiantis?) rinkimų sistemos vaidmuo, partijų ir visuomenės (ne)susikalbėjimas, rinkimų kampanijos įtaka rinkimų rezultatui. Esant tiek nežinomųjų, siūloma kritiškai žiūrėti į galimybes prognozuoti rinkimų rezultatus ir vedama paralelė tarp politologų ir seismologų: smarkūs žemės drebėjimai, kaip ir tokie rinkimai, sunkiai numatomi iš anksto. Kaip sprendžiant trijų kūrų problemą nestabilios sąveikos tarp pasiūlos, paklauskos ir rinkimų sistemos veda į neprognozuojamą rinkimų rezultatą? Tačiau būtent dėl to ir reikia toliau tęsti tyrimus.

Jurevičiūtė, Aušra. Seimų požiūris į karių socialinį aprūpinimą 1920–1939 m. / Aušra Jurevičiūtė. – Santr. angl. – Bibliogr. išnašose // Parlamento studijos. – [Nr.] 22 (2017), p. 115–144.

Stripsnyje analizuojama Lietuvos kariuomenės karių socialinė padėtis Steigiamojo Seimo, taip pat II ir IV Seimų darbo laikotarpiu. 1922 m. ir 1925 m.

buvo priimti šiai žmonių kategorijai svarbūs įstatymai. Steigiamasis Seimas, besibaigiant kadencijai, 1922 m. rugpjūčio 10 d. priėmė Netekusiems sveikatos kariams, jų šeimoms, taip pat žuvusiųjų karių šeimoms pensijų įstatymą, kuris galiojo iki 1925 m. II Seimas patobulino buvusįjį ir priėmė Karių pensijų įstatymą, vėliau 1935 m. jis buvo papildytas. 1930 m. priimtas Karo invalidų pensijų įstatymas, kuris aprūpino pensijomis Pirmojo pasaulinio karo (rusų kariuomenės) karo invalidus, 1935 metais padaryti jo pakeitimai. Visi minėti teisės aktai galiojo iki 1940 metų. Lietuvos karo invalidai ilgai laukė šių įstatymų. Todėl, iki buvo sukurta įstatymų bazė, invalidais rūpinosi Krašto apsaugos ministerijos 1921 m. įkurtas Karo invalidams šelpti komitetas (pradžioje Laikinis karo invalidams šelpti komitetas). Patys karo invalidai buvo aktyvūs ir gynė savo teises į orų gyvenimą. 1923 m. jie įkūrė dvi organizacijas: Karo invalidų vyčių broliją ir Karo invalidų sąjungą. Šios organizacijos teikė prašymus Seimui ir Vyriausybei dėl sunkios jų socialinės padėties, nes daugelis Nepriklausomybės kovų invalidų neturėjo jokių socialinių garantijų trejus metus, Pirmojo pasaulinio karo (rusų kariuomenės) invalidai – iki 1930 m., o gyventi reikėjo. Ne vienas jų tapo elgeta ar net iš nevilties nusižudė.

Machovenko, Jevgenij. 1918 m. lapkričio 2 d. ir 1919 m. balandžio 4 d. Lietuvos konstituciniai aktai – dvi atskiros konstitucijos ar dvi to paties konstitucinio akto redakcijos? / Jevgenij Machovenko // Teisė. – 2017, T. 104, p. 37–51.

Straipsnyje analizuojama 1918 m. lapkričio 2 d. ir 1919 m. balandžio 4 d. Valstybės Tarybos priimtą Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos Pamatinių Dėsnų genezė ir turinys. Autorius siekia nustatyti, kas yra šie dokumentai – dvi konstitucijos ar dvi to paties konstitucinio akto redakcijos. Pasak autoriaus, „šios konstitucijos yra labai turiningos ir, žvelgiant į jas iš viso Lietuvos konstitucionalizmo perspektyvos, suvaidinusios ne menkesnį vaidmenį nei, pavyzdžiui, nuolatinė 1922 m. Konstitucija“. Straipsnyje autorius siekia atskleisti šių konstitucinių aktų formaliuosius juridinius ir turininguosius požymius – aiškinama jų genezė ir prigimtis, juridinė galia ir turinys, formalusis ir turiningasis tarpusavio santykis.

Ramonaitė, Ainė. Polinkis balsuoti už partiją kaip naujas elgesio per rinkimus analizės būdas: galimybės ir metodologinės problemos / Ainė Ramonaitė // Politologija. – 2017, Nr. 2, p. 44–83.

Straipsnyje analizuojamos iki šiol Lietuvoje nenaudoto preferencijų per rinkimus matavimo įrankio – polinkio balsuoti už partiją – atveriamos galimybės ir jį naudojant kylančios metodologinės problemos. Straipsnyje pristatoma rinkėjų pasirinkimo 2016 m. Seimo rinkimuose veiksnų analizė, tiriant rinkėjų polinkį balsuoti už septynias didžiąsias Lietuvos partijas, išbandomos ir įvertinamos metodologinės galimybės analizuoti „bendrinės“ partijos paramos veiksnius.

Sinkevičius, Vytautas. Teisės akto galiojimo sustabdymas: Lietuvos atvejis / Vytautas Sinkevičius // Jurisprudencija. – 2017, T. 24(1), p. 50–66.

Straipsnyje nagrinėjamos Konstitucijos nuostatos, numatančios įstatymų ir kitų teisės aktų galiojimo sustabdymą. Analizuojama, ar teisėkūros subjektai gali panaikinti, papildyti ar pakeisti įstatymą ir kitą teisės aktą, kurio galiojimas pagal Konstituciją sustabdytas. Pateikiama Konstitucinio Teismo suformuota oficiali konstitucinė doktrina. Kritiškai vertinamos Konstitucinio Teismo įstatymo nuostatos, leidžiančios Konstituciniam Teismui spręsti, ar nutraukti pradėtą teiseną tais atvejais, kai ginčijamas įstatymas ar kitas teisės aktas yra panaikinami, o dėl jų atitikties Konstitucijai į Konstitucinį Teismą kreipiasi ne teismai, o kiti Konstitucijos 106 straipsnyje numatyti subjektai.

Vaičaitis, Vaidotas Antanas. Šiuolaikinio konstitucionalizmo samprata / Vaidotas A. Vaičaitis // Teisė. – 2017, T. 104, p. 90–105.

Straipsnyje pateikiama konstitucionalizmo samprata, apimanti tris paradigmas: i) studijas apie skirtingas konstitucijas, kuri straipsnyje vadinama filosofiniu konstitucionalizmu, sąvokas, ii) trijų pagrindinių konstitucinių vertybių (teisinės valstybės, demokratijos ir žmogaus teisių) tarpusavio santykį kaip vertybinį konstitucionalizmą ir iii) konstitucijos interpretavimo metodologijos teoriją, kuri vadinama interpretaciniu (metodologiniu) konstitucionalizmu. Kiekviena iš šių konstitucinių paradigmu galėtų apimti visą konstitucinės teisės turinį. Tokia konstitucionalizmo samprata yra visiškai naujas požiūris į konstitucionalizmo reiškinį ne tik Lietuvos, bet ir lyginamojoje konstitucinėje teisėje. Siekdamas užsibrėžto tikslo, autorius analizuoja JAV konstitucinę doktriną ir praktiką, taip pat Lietuvos konstitucinėje teisėje nusistovėjusias konstitucijos paradigmas.

Žalimas, Dainius. Lietuvos konstitucinės tapatybės ir žmogaus teisių apsaugos sąveika / Dainius Žalimas // Jurisprudencija. – 2017, T. 24(1), p. 35–49.

Straipsnyje nagrinėjama Lietuvos konstitucinės tapatybės ir žmogaus teisių apsaugos sąveika. Argumentuojama, kad šią sąveiką atskleidžia du pagrindiniai aspektai. Visų pirma, pagarba prigimtinėms žmogaus teisėms pati savaime yra neatsiejama Lietuvos konstitucinės tapatybės dalis, kas lemia ypatingą konstitucinę šių teisių apsaugą. Antra, konstituciniams žmogaus teisių apsaugos standartams reikšmingą įtaką daro kiti Lietuvos konstitucinės tapatybės elementai – demokratija, pagarba tarptautinei teisei ir valstybės geopolitinė orientacija.

Sudarė Virgilija Beganskaitė